

แผนการสอนประจำบทที่ ๑

รายวิชา การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียน

Buddhist Affairs Management in ASEAN

บทที่ ๑ พัฒนาการของการจัดองค์กรเพื่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

Development of Organization for the Administration of Buddhist Affairs

หัวข้อย่อย

๑. บทนำ
๒. ความหมายการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา
๓. ปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงของกลุ่มพระพุทธศาสนาในประเทศอาเซียน
๔. การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียน
๕. การจัดการศึกษากับการพัฒนาองค์การสงฆ์ในประชาคมอาเซียน
๖. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศพุทธอาเซียน
๗. แนวทางการจัดการพระพุทธศาสนา เพื่อการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ในประชาคมอาเซียน
๘. บทสรุป

สรุปแนวคิดที่สำคัญ

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา นับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรรวม การศึกษาแนวคิดทางการบริหาร โดยเฉพาะการบริหารจัดการในยุคใหม่ ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในองค์กรรวมด้วยเช่นกัน การศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์ทางการบริหาร เพื่อสะท้อนแนวคิด หลักปฏิบัติ อันจะพึงเกิดขึ้นในการบริหารจัดการกิจการพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในปัจจุบันได้

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาความหมายการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาพัฒนาการของการจัดองค์กรบริหาร
๓. เพื่อศึกษาการจัดองค์กรบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอาเซียน อาทิ องค์กรปกครองคณะสงฆ์ องค์กรทางการศึกษา องค์กรอื่น ๆ
๔. เพื่อศึกษาแนวโน้มของกิจการพระพุทธศาสนาต่อการบริหารองค์กร

กิจกรรมระหว่างเรียน

๑. ผู้เรียนศึกษาจากเอกสารประกอบการสอนบทที่ ๑
๒. อาจารย์ผู้สอนบรรยายตามเนื้อหาที่กำหนด
๓. ผู้เรียนซักถาม
๔. อาจารย์ผู้สอนสรุปเนื้อหาประจำบท
๕. ผู้เรียนตอบคำถามประจำบทเพื่อการประเมินผลการเรียน

สื่อการสอน

๑. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา
๒. เอกสารประกอบการสอนบทที่ ๑
๓. สื่อ Power point ประจำบท
๔. สื่ออื่น ๆ อาทิ เช่น Flip Chart

การประเมินผล

๑. ประเมินผลจากความสนใจขณะศึกษาของผู้เรียน
๒. การซักถามของผู้เรียน
๓. การสอบกลางภาค

บทที่ ๑

พัฒนาการของการจัดองค์กรเพื่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา

บทนำ

ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน มีความหลากหลายทั้งในทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และในความหลากหลายเหล่านี้จึงทำให้มีทั้งความแตกต่างทั้งในทางศาสนา ภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการดำเนินชีวิต แต่ก็มีบริบททางศาสนาเป็นจุดเชื่อมที่มีความสำคัญ ทำให้เกิดพหุลักษณะทางศาสนาทั้งศาสนาคริสต์ อิสลาม และพุทธ โดยสถิติของประชากรที่นับถือศาสนาใหญ่ ๆ จึงอยู่ในภูมิภาคอาเซียนทั้งประเทศที่นับถือศาสนาคาทอลิกใหญ่ของประเทศอยู่ที่ฟิลิปปินส์ ประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามอยู่ที่ประเทศอินโดนีเซีย และประชากรที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นอันดับโลกอยู่ที่ประเทศไทย เป็นต้น และในความแตกต่างหลากหลายประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนก็มีสัดส่วนของการนับถือพระพุทธศาสนาอันเป็นมรดกร่วมกันโดยแม้จะแตกต่างกันในเรื่องจำนวนและปริมาณ ซึ่งประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลักเหมือนประเทศไทย อันประกอบด้วยพม่า ไทย กัมพูชา และลาว ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาจากสายธารที่แตกต่างกันทั้งจากประเทศสายเถรวาท ที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศศรีลังกา และมหายานที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศจีน ดังปรากฏเป็นพระพุทธศาสนาในประเทศเวียดนาม ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ที่ไปพร้อมกับการอพยพของกลุ่มชนชาวจีนและเข้าไปตั้งถิ่นฐานในประเทศเหล่านี้ด้วย รวมทั้งเครือข่ายพระพุทธศาสนาในมหายานในประเทศต่าง ๆ ในอาเซียนก็ล้วนมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศจีนจนกระทั่งปัจจุบัน เมื่อจำเพาะไปในเรื่องการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา เอกลักษณะ อัตลักษณ์ของแต่ละประเทศ จึงมีบริบทที่แตกต่างกันไปตามสภาพภูมิวัฒนธรรม การเมือง และกฎหมายของประเทศนั้น ๆ

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และไม่มีเฉพาะในบางหน่วยงานเท่านั้น แต่ยังแทรกซึมไปในทุกส่วนงานภายในองค์กร องค์กรสงฆ์ก็เช่นเดียวกัน จะต้องใช้การบริหารจัดการเพื่อให้ภารกิจด้านศาสนาประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย หากปราศจากการบริหารจัดการที่ไม่ดีพอและไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาจะต้องมีการจัดองค์กรบริหารในแต่ละประเทศเป้าหมายเพื่อทำให้พระพุทธศาสนามีศักยภาพในการบริหารดำเนินการได้อย่างที่สุุดด้วยเช่นกัน

ความหมายการจัดการกิจการพระพุทธศาสนา

การจัดการสิ่งที่สำคัญที่สุด คือการสร้างเครือข่ายการจัดการของกันและกันในประเทศของตนเองพระพุทธศาสนาตามหลักแนวคิดให้ข้อมูลว่าประเทศไทย เป็นประเทศที่เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาและมีพัฒนาการทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับประชาคมอาเซียน การบริหารจัดการ เช่น การบริหารการศึกษา การปกครอง การเผยแผ่ หรืออื่น ๆ ในแต่ละประเทศล้วนมีแนวปฏิบัติ หรือแนวคิดเชื่อมต่อกันกระทั่งปัจจุบัน

๑. ความหมายของการบริหารและการจัดการ

การบริหารมีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการบริหารไว้มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่มักจะคล้ายคลึงกัน การบริหาร คือ การทำให้คนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือการทำงานกับคนและโดยคนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ เซอร์จิโอวานนิ (Sergioivanni. ๑๙๘๗) กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการของการทำงานกับและโดยผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ นพพงษ์ บุญจิตราดุล (๒๕๒๗ : ๔) กล่าวว่า การบริหารต้องมีหลัก ๖ ประการ คือ มีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันทำกิจกรรมใช้ทรัพยากรและกลวิธีที่เหมาะสมทำงานให้บรรลุเป้าหมายและเป้าหมายนั้นช่วยกันกำหนดขึ้นส่วน เอกชัยก็สุขพันธ์ (๒๕๒๗ ๑-๒) กล่าวว่า การบริหารมีองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ กลุ่มบุคคล จุดมุ่งหมายกระบวนการทำงาน และทรัพยากร บาร์นาร์ด ไชมอน และ กริฟฟิธส์ (Barnard. ๑๙๓๘; Simon.๑๙๕๐:Griffiths.๑๙๕๙) ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์และศาสตร์การตัดสินใจและภารกิจนี้มีอยู่ทั่วทั้งองค์การบริหาร

๒. พระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียน

พระพุทธศาสนาในอาเซียนมีพัฒนาการร่วมกันมานับแต่อดีต ประวัติศาสตร์ของศาสนาพุทธ" ในอาเซียน มีทั้งหมด ๑๐ ประเทศ ได้แก่ บรูไน เมียนมาร์ ลาว เวียดนาม กัมพูชาสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย ซึ่ง "ศาสนาพุทธ" ได้ตั้งมั่นลงในทุกประเทศทั่วอาเซียน ดังปรากฏหลักฐานว่าในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ได้ส่งพระเถระชาวอินเดีย ๒ รูป คือ "พระโสณะ" และ "พระอุตตระ" มาเผยแผ่ศาสนาพุทธในแถบนี้ เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่น พระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรกวางหมอบเป็นหลักฐานสำคัญ ทั้งสองท่านจึงเปรียบเสมือนผู้นำ "ศาสนาพุทธ" เข้ามาในประเทศไทยและประเทศอาเซียน จึงนับได้ว่า "ศาสนาพุทธ" ได้ตั้งถิ่นฐานมั่นคงและเป็นความเชื่อของคนอาเซียนมา นับแต่อดีต เรื่องราวของ "ศาสนาพุทธ" เริ่มชัดเจนในสมัยทวารวดี เมื่อมีคนท้องถิ่นนับถือและเชื่อมั่นในคำสอนของพระพุทธองค์ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่เป็นศาสนสถานได้ถูกสร้างขึ้นให้เห็นเด่นเป็นสง่าประจักษ์แก่สายตาชาวโลกในแถบอาเซียน เมื่อสองพันปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้อาเซียนยังได้รับอิทธิพล "ศาสนาพุทธ" จากสองอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ คือ จีนและอินเดีย ในดินแดนแถบนี้จึงประกอบไปด้วย "ศาสนาพุทธ" ภายเถรวาทและนิกายมหายานเราน่าจะพอเรียนรู้และเข้าใจใน "ประวัติศาสตร์ศาสนาพุทธในอาเซียนผ่านทางโบราณคดี" กันพอสมควรแล้ว อาจจะทำให้คนไทย ได้รับรู้และรู้สึกถึงคุณค่าของ "พระพุทธศาสนา" อันมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่อาศัย จึงสามารถกล่าวได้ว่า "ศาสนาพุทธ" ได้หยั่งรากลึกลงในแผ่นดินอาเซียนทุกประเทศแต่ในอดีตจะแบ่งแยกอาณาจักรการปกครองตามแคว้นแคว้นต่าง ๆ ก็ตาม แต่ละอาณาจักรก็ปกครองด้วยศัพทพิทธราชธรรมมาโดยตลอดนับพันปี แม้ว่าจะผ่านเหตุการณ์ทั้งดีและร้ายมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน "ศาสนาพุทธ" ก็ยังคงมีประชาชนนับถือและให้ความศรัทธาเป็นที่พึ่งที่อาศัยของคนจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นผืนแผ่นดินใหญ่ คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม"ศาสนาพุทธ" ใน ประเทศไทย ก็เช่นกัน ยังมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยในทุกด้าน และประชาชนคนไทยทั่วทุกภาคของประเทศ ทั้งนี้พระมหากษัตริย์ทุกราชวงศ์ของไทยได้ทำนุบำรุง "ศาสนาพุทธ" นิกายเถรวาทให้เจริญรุ่งเรืองประดิษฐานมั่นคงสืบมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่นับถือ "ศาสนาพุทธ" นิกายเถรวาทและเป็นศาสนาประจำชาติโดยพฤตินัย ซึ่งมีความสอดคล้องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๙ มาตรา ๖๗ ว่า..."รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทย ส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชน

เมื่อจำเพาะไปที่ความเป็นมาของอาเซียน อาเซียน (ASEAN) มาจากคำว่า "Association of Southeast Asian Nations" แปล เป็นไทยว่า สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระทรวงการต่างประเทศใช้คำนี้ ราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติคำว่า สมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สุดแท้แต่ใครจะ เลือกใช้ แต่ใน บทความฉบับนี้ จะขอใช้คำว่า สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่หมายถึง ชาติในประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๑๐ ประเทศ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ ASEAN ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญา กรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๐ ณ ขณะ นั้นเป็นการรวมตัวกัน ของประเทศ ๕ ประเทศ เป็นผู้ก่อตั้ง ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ผู้แทนของแต่ละประเทศ จากข้อมูลดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า อาเซียน (ASEAN) หรือสมาคม ประชาชาติแห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) ในตอนแรกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อรักษา และป้องกันให้ภูมิภาคนี้มีความมั่นคง ทางด้านการเมืองการปกครอง แต่ต่อมาสภาพกระแสโลกใน ปัจจุบันเปลี่ยนแปลง ไป ก็เริ่มหันมาร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลักเพื่อความอยู่รอด และ คำนึง ถึงชีวิตของประเทศ

ในทางด้านเศรษฐกิจแล้ว โดยใช้สินค้าบางรายการ เช่น สินค้าเกษตร แต่พอปี ๒๕๕๘ ทุกประเทศก็จะเปิดประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว คือ "อาเซียนเป็น ตลาดหนึ่งเดียว หนึ่งประชาคม" (ASEAN's one - market, one - community) ในยุคแรกนั้น อาเซียน (ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับ ภูมิภาค แต่ต่อมา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคให้เป็นปึกแผ่น เพราะประเทศรอบข้างมีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ เช่น ลาว กัมพูชา และเวียดนาม จึงได้รวมตัวกันตั้งกลุ่มอาเซียน เพื่อมีให้ระบอบคอมมิวนิสต์แทรก ซึ่งเข้ามาในในประเทศแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ จึงเป็นสาเหตุหลัก ที่มา ของการจัดตั้งกลุ่มอาเซียน ต่อมาเมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลาย ประเทศต่างๆ ก็เริ่มสนใจที่จะ สมัครเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ดังนี้ - บรูไนดารุสซาลาม (เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๒๗) - เวียดนาม (เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘) - ลาวและเมียนมาร์ (เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๐) - กัมพูชา (เป็นสมาชิกเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๒) จากการรับกัมพูชาเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียน ทำให้มีสมาชิกครบ ๑๐ ประเทศ ใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ละประเทศมีชื่อประเทศเป็นทางการ คือ ๑. บรูไนดารุสซาลาม (Brunei Darussalam) เมืองหลวง คือ บันดาร์ เสรีเบกาวัน (Bandar Seri Begawan) ๒. ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) เมืองหลวง คือ พนมเปญ (Phnom Penh) ๓. สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia) เมืองหลวง คือ จาการ์ตา (Jakarta) ๔. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (The Lao People's Democratic Republic) เมืองหลวง คือ เวียงจันทน์ (Vientiane) ๕. มาเลเซีย (Malaysia) เมืองหลวง คือ กัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lumpur) ๖. เมียนมาร์ (Union of Myanmar) เมืองหลวง คือ เนปิดอร์

(Nay Pyi Taw) ๗. สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) เมืองหลวง คือ มะนิลา (Manila) ๘. สาธารณรัฐสิงคโปร์ (Republic of Singapore) เมืองหลวง คือ สิงคโปร์ (Singapore) ๙. ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand) เมืองหลวง คือ กรุงเทพมหานคร (Bangkok) ๑๐. สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) เมืองหลวง คือ ฮานอย (Hanoi) สัญลักษณ์ของอาเซียนคือ รูปวงข้าวสีเหลืองบนพื้นสีแดงล้อมรอบ ด้วยวงกลมสีขาว และสี, นาเงิน วงข้าว ๑๐ ต้นมัดเป็นหนึ่งเดียว หมายถึง ประเทศ ๑๐ ประเทศ สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ และพลังขับเคลื่อนไปข้างหน้า สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ และสีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง

การดำเนินนโยบายของอาเซียน เป็นผลจากการประชุมหารือทั้งในระดับ หัวหน้ารัฐบาล ระดับรัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน การประชุมสุดยอด (ASEAN Summit) คือ การประชุม ของผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นการ ประชุมระดับสูงสุดเพื่อกำหนดแนวนโยบายในภาพรวม และ เป็นโอกาสที่ประเทศสมาชิกจะได้ร่วมกันประกาศเป้าหมาย และแผนงานของอาเซียนในระยะยาวโดย จัดทำเอกสารในรูปแบบต่างๆ เช่น แผนปฏิบัติการ (Action Plan) แถลงการณ์ร่วม (Joint Declaration) ปฏิญญา (Declaration) ข้อตกลง (Convention) ในยุคแรกนั้นอาเซียนได้ประชุมเรื่องการเมืองและความมั่นคงเป็นส่วนใหญ่ เมื่อการจัดทำปฏิญญากำหนดให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่ง สันติภาพเสรีภาพ และความ เป็นกลาง (Zone of Peace Freedom and Neutrality - ZOPFAN) ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๑๔ เมื่อการจัดทำ สนธิสัญญาไมตรีและความ ร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation - TAC) ส่วนในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ อาเซียนจัดทำสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ ใน ภูมิภาคนี้ (Treaty of the Southeast Asian Nuclear Weapon Free Zone - SEANWFZ) และ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ อาเซียนได้มีการริเริ่มการประชุม อาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมือง และ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) โดยไทยเป็นเจ้าภาพจัด ประชุม ระดับรัฐมนตรีครั้งแรก ในด้านเศรษฐกิจ อาเซียนได้ลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area - AFTA) ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกัน เป็นการช่วยส่งเสริมการค้าภายใน อาเซียนให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการ ผลิตสินค้าและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ อีกทั้งได้ ขยายความร่วมมือด้าน เศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อให้การรวมตัวทางเศรษฐกิจสมบูรณ์แบบและมีทิศทางที่ ชัดเจน โดยจัดตั้งเขตลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area) ครอบคลุม เกือบครึ่ง ๒๗๗ ด้านสังคมและวัฒนธรรม อาเซียนได้ร่วมมือกันในหลายๆ ด้าน เพื่อให้ ประชาชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี และมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิต ผู้นำอาเซียนได้ลงนามปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียน ฉบับที่ ๒ (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เพื่อจัดตั้ง ประชาคมอาเซียน (ASEAN Communitation) ภายในปี พ.ศ.๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) โดยสนับสนุนการรวมตัวและความร่วมมือ อย่างรอบด้าน ในด้านการเมือง ให้ จัดตั้ง”ประชาคมการเมืองความ มั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Communication)” ด้านเศรษฐกิจ ให้จัดตั้ง “ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Communication)” และด้านสังคมวัฒนธรรม ให้จัดตั้ง “ประชาคม และวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio - Cultural Communication)” แต่ต่อ มาผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้อง ต้องกันว่าให้เร่งรัดการเป็น ประชาคมอาเซียนให้เร็ว ขึ้นกว่าเดิมอีก ๕ ปี คือ เป็นประชาคมอาเซียนโดย

สมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) ๒. ประชาคมอาเซียน “ประชาคมอาเซียน” เป็นเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศ สมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึง ความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ระดับโลก ที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรือ อาจกล่าวได้ว่าการเป็นประชาคมอาเซียนคือการทำให้ประเทศสมาชิกรวมเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี สมาชิกในครอบครัว มีสภาพความเป็นอยู่ ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น

แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงจัดตั้ง ประชาคมอาเซียน ซึ่ง ถือเป็นการปรับปรุงและวางรากฐานการพัฒนาของ อาเซียนครั้งใหญ่อันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม ระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลง ไปทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ปัญหา สิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาจเกิดจากความสามารถในการ แข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะประเทศจีนและอินเดีย เพราะ ประเทศเหล่านี้มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าว กระโดด ประชาคม อาเซียนจึงถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ จาก การ ที่ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือที่ เรียกว่า “ข้อตกลง บาหลี ๒” เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายใน พ.ศ. ๒๕๖๓ แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลา จัดตั้งให้แล้วเสร็จ ในพ.ศ.๒๕๕๘ ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย ๓ ประชาคมย่อยซึ่งเปรียบเสมือน สามเสาหลัก ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่าอาเซียน (ASEAN) หรือสมาคมประชาชาติ แห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations) ในตอนแรกก่อตั้งขึ้นมาเพื่อรักษา และป้องกันให้ภูมิภาคนี้มีความมั่นคงทางด้าน การเมือง การปกครอง แต่ต่อมาสภาพกระแสโลกใน ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ก็ เริ่มหันมาร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลักเพื่อความอยู่รอด และ คำนึงถึง ชีวิตของประเทศในภูมิภาคนี้ แม้ว่าในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๓ เริ่มใช้เขตการค้า เสรีอาเซียน ในทางด้านเศรษฐกิจแล้ว โดยใช้สินค้าบางรายการ เช่น สินค้าเกษตร แต่พอปี ๒๕๕๘ ทุกประเทศก็จะเปิดประเทศให้เป็นหนึ่งเดียว คือ “อาเซียนเป็น ตลาดหนึ่งเดียว หนึ่งประชาคม”

๓. พระพุทธศาสนากับความความเป็นประชาคมอาเซียน

ในกลุ่มประเทศอาเซียน ลาว ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม สิงคโปร์ หรือประชากรส่วนน้อยที่นับถือพุทธศาสนาอย่างฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน มาเลเซีย เป็นต้น ได้เจออะไรที่เป็นสิ่งท้าทายในการบูรณาการร่วมกับสังคมในเพื่อนบ้าน หรือมีอะไรที่ท้าทายกับผู้คนหลากหลายตาที่เข้ามาติดต่อกันและกันในความ เป็นประชาคมอาเซียนมากขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถประมวลออกได้คือ ความท้าทายต่อความรู้เก่า ๆ พระพุทธศาสนาไทยได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย โดยคณะพระธรรมทูต ได้เดินทางมาที่สุวรรณภูมิคือประเทศไทย โดยการเผยแผ่ครั้งแรกที่จังหวัด นครปฐม โดยมีพระปฐมเจดีย์เป็นสัญลักษณ์ เป็นความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา ในประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา โดยช่องทางเหนือน้ำติดกับเมียนมาร์ และ เมียนมาร์ติดกับประเทศอินเดีย เป็นไปได้หรือไม่ที่พระพุทธศาสนาเราจะมาเข้า มาจากอินเดียโดยผ่านเมียนมาร์ ที่ชาวพุทธส่วนใหญ่ในไทยไม่เชื่อ อาจเป็นเพราะ เรามีอคติกับเมียนมาร์ เราถูกสร้างให้รังเกียจเมียนมาร์ จนละเลยข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์ไปอย่างน่าเสียดาย ความเชื่อแบบเดิมยังมีปนอยู่มาก ในพระพุทธศาสนา เช่น

ศาสนาผี ไสยศาสตร์ การบวงสรวง การบูชาในลักษณะ ต่าง ๆ ดังนั้นความท้าทายอยู่ที่ความเชื่อมั่นของประชาชน ซึ่งนับถือ พระพุทธศาสนาในเชิงสัญลักษณ์หรือรูปแบบ แต่เนื้อหายังไม่ชัดเจน คนไทยที่ว่ามีความเชื่อฝังแน่นหนักแล้ว รู้หรือไม่ว่าเพื่อนบ้านเราหนักกว่า ทางออกในประเด็นนี้คือ การเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุก เพราะเรา ตั้งรับมานานพอสมควรแล้ว ซึ่งตอนนี้เราเสวยผลจากการที่รุ่นครูบาอาจารย์ที่ ท่านได้ทำเชิงรุกเอาไว้ในยุคก่อน แต่มารุ่นหลังต้องตั้งทำให้ดี เน้นคุณภาพให้ มากกว่าปริมาณ บางครั้งการเผยแพร่ของเรา อาจไม่ต้องทำแบบตรง ๆ ก็ได้ แต่อาจจะนำพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ หรือบูรณาการเข้ากับการพัฒนาอาชีพได้หรือไม่ โดยควรเน้นกิจกรรมเป็นหลัก

ความท้าทายกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น หากมองโดยความเป็นจริงแล้ว ปัญหาที่ตามมามากมายในขณะนี้ เช่น แรงงานต่างด้าว การค้ามนุษย์-โสเภณี การลักลอบเข้าเมือง สินค้าปลอดภาษี ฯลฯ ล้วนแล้วแต่หนักแล้ว เพราะมีการแข่งขันกันสูงมากเมื่อมีการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจสูง การซื้อมาขายคล่อง เกิดขึ้นตามหัวเมืองต่าง ๆ การเจริญเติบโต ทางด้านวัตถุก็มากตาม ผลกระทบตามมาคือจิตใจอ่อนแอ คนไทย หรือคนใน ประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีความบีบคั้นทางจิตสูงขึ้นไป เป็นเงาตามตัว และต้อง ยอมรับว่าปัจจุบันคนไทยเก่งมาก ประกอบด้วยเป็นประเทศแห่งพระพุทธศาสนา แวดล้อมไปด้วยศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่งดงามและธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่ทำไมมีข่าว นายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลแห่งหนึ่งยังตัวตาย, ผู้กำกับ โรงพักแห่งหนึ่งเคลียร์ปัญหาครอบครัวไม่ได้ฆ่าตัวตาย และล่าสุดพระอาจารย์ มหาวิทยาลัยสงฆ์ฯ ผูกคอตาย ฯลฯ มันเกิดอะไรขึ้นในสังคมไทย แต่ยังไม่มีความชัดเจน แม้จะมีคำคมจากหลวงปู่พุทธทาส ที่กล่าวว่ายามใดเรามีวิกฤติ ย่อมมีโอกาสเสมอ

ปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงของกลุ่มพระพุทธศาสนาในประเทศอาเซียน

ปัจจุบันนี้มีมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยทั้ง ๒ แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาคน หรือทรัพยากรในพระพุทธศาสนา ได้ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาแบบเชื่อมโยงภายในประเทศ ระหว่างประเทศ ดังปรากฏว่าในมหาวิทยาลัยสงฆ์มีกลุ่มชาวพุทธมาศึกษาจากนานาประเทศ จำนวนมาก รวมทั้งการเชื่อมโยงกันในแบบ เครือข่ายประชาคม ดังที่มีการจัดประชุมเกี่ยวกับการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา. อาทิ การจัดประชุมวิสาขบูชาโลก ที่มีประเทศไทย เป็นเจ้าภาพในหลาย ๆ ครั้ง รวมทั้งจัดให้มีการจัดทำประชาคมเครือข่ายในระดับนานาชาติ ร่วมกันทำให้ปฏิสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นเครือข่ายระหว่างกันไปโดยปริยาย ในขณะที่พระพุทธศาสนาในเมืองไทยกำลังจะเผชิญกับความท้าทายปัจจุบันนี้ ขณะเดียวกันโลกก็เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงทำให้พระพุทธศาสนาในสังคมไทยต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ มากมาย เช่น โรคระบาด การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ พิบัติภัยธรรมชาติ เช่น คลื่นยักษ์สึนามิ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน ความเสี่ยงที่อาเซียนอาจจะ ไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีน เกาหลี และอินเดีย ซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด อาเซียนจึง ต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถรับมือกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมาก และมี

ภูมิคุ้มกันมากยิ่งขึ้นเพื่อความอยู่รอดของมวลประเทศต่างๆ ในประชาคม อาเซียนท่ามกลางความหลากหลายของ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์

การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียน

การจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในกรอบของการศึกษา คือเน้นที่การจัดการการบริหารในแบบใหม่ หรือสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันโดยเชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตทั้งในส่วนองค์กรปกครอง เช่น ใน ประเทศไทย มีมหาเถรสมาคม เขมรมีเถรสภา ซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ หรือมีมหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนาในประเทศนั้นได้อย่าง แนวทางพัฒนาพระพุทธศาสนาเพื่อรองรับความท้าทาย เมื่อ พระพุทธศาสนาในเมืองไทยของเราต้องพบกับความท้าทายใน ประชาคมอาเซียนดังที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนจะขอ ยกเอาแนวทางพัฒนาเพื่อรองรับ ความท้าทายต่างๆ ที่จะทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาเป็นอีก ทาง เลือกรหนึ่งในการพัฒนา “พลเมืองอาเซียน” ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข แม้จะมีความหลากหลายของ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ก็ตาม โดยสรุป เป็นแนวทางดังนี้

(๑) การสร้างความเชื่อมโยง (Connectivity) มหาวิทยาลัยต่างๆ ในอาเซียน ซึ่งหมายถึงความ เชื่อมโยงด้านการบริการด้านการศึกษากับ ศาสนาอื่นๆ รวมไปถึงพระพุทธศาสนา เพราะ มหาวิทยาลัยสงฆ์มีอัตลักษณ์ใน แงของการเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะ ต้องเร่งเปิดตลาดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนากับประเทศซึ่งนับถือพระพุทธ ศาสนาทั้งนิคมมหายาน และ เถรวาท กล่าวคือ ประเทศเมียนมาร์ ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา ประเทศเวียดนาม รวมไปถึงประเทศอื่นๆ ที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ ดำเนินการอยู่แล้ว คือ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศ มาเลเซีย และ หากได้กำหนดทิศทางต่างๆ ทั้งแผนการในการรับ การเดินทางไป เชิญชวน (Road Show) การสำรวจ สถานศึกษา การสำรวจหลักสูตรที่สอดคล้อง กับข้อกำหนดของมหาวิทยาลัย การออกข้อระเบียบและกฎเกณฑ์ที่ เอื้อต่อการ ตัดสินใจเข้ารับการศึกษา ซึ่งหากสามารถกำหนดแนวทางได้อย่างเป็นรูปธรรม ชัดเจน จะทำให้ง่าย ต่อการจัดวางสถานะและบทบาทของมหาวิทยาลัยพระพุทธ ศาสนาแห่งอาเซียนทั้งในแง่ของการรับรู้ และการ ปฏิบัติ ซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจ เข้ารับการศึกษาของพระสงฆ์และคฤหัสถ์ในประชาคมอาเซียน

(๒) การสร้างวัฒนธรรมร่วม (Co-Culture Building) จุดเด่นที่สำคัญ ประการหนึ่งในประชาคม อาเซียนคือ “ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบ เถรวาท” จะเห็นว่า เมื่อก้าวถึงประเด็นนี้ ประเทศไทย ประเทศเมียนมาร์ ประเทศลาว และประเทศกัมพูชามีวัฒนธรรมร่วมฐานะที่ประชากรส่วนใหญ่ นับถือ พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ด้วยเหตุนี้ ประเทศเหล่านี้ จึงมี “แนวคิด แบบเถรวาท” เป็นแกนกลางสำคัญใน การเชื่อมโยงวิถีชีวิต ทั้งการคิด การแสดง ออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แง่มุมทางศาสนาได้รับการพัฒนาให้ กลายเป็นวัฒนธรรม ร่วมของกลุ่มประเทศในกลุ่มน้ำโขง ทั้งประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ผ้าขึ้นลุนต ยากับผ้าขึ้นตีนจก ประวัติและพัฒนาการเกี่ยวกับรอยพระบาท ใบเสมา และสิม โดยเฉพาะอย่าง “ภาษาทาง ศาสนา” ที่สะท้อนผ่านการยิ้มแย้ม แจ่มใส การให้ ความรัก และเอื้ออาทรระหว่างกันและกันในสังคม ดังนั้น ควร สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการสร้างกิจกรรมร่วมทางพระพุทธศาสนา เถรวาท โดยการนำแง่มุม นี้มานำเสนอให้เกิดการเชื่อมโยงผ่านกิจกรรม กาแสดง ศิลปวัฒนธรรม และการละเล่น

(๓) การส่งเสริมการวิจัยข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural Research) ในการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงวิชาการ และการศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอกนั้น ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยสงฆ์ในนามรัฐบาลไทย มักจะมุ่งเน้น การวิจัยเชิงตำราหรือคัมภีร์ (Textual Buddhism) งานวิจัยการตีความคัมภีร์ (Intellectual Buddhism) งานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติ (Practical Buddhism) และงานวิจัยที่เน้นเชิงสังคม (Engaged Buddhism) ถึงกระนั้น สิ่งที่ควรให้ความสำคัญเพิ่มเติมคือการให้ความใส่ใจต่อการวิจัยเชิงภูมิปัญญาพื้นบ้าน (Local Wisdom) ที่ไปสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างรอยพระบาท ในเมียนมาร์ ไทย ลาว และกัมพูชา ผ้าชีนลุนตยาของเมียนมาร์กับผ้าชีนตินจก ของเชียงใหม่ สิมระหว่างภาคอีสานกับประเทศลาว ภาษารธรรมกับภาษาลาว ใบเสมาระหว่างไทยกับลาว สังข์ศิปลัซซ์ ระหว่างลาวกับไทย การศึกษาพระพุทธศาสนาระหว่างประเทศในกลุ่มน้ำโขง รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับ การเมืองด้วย การศึกษาวิจัยข้ามประเทศดังกล่าวนี้ ประเทศตะวันตกได้เข้ามา ในกลุ่มประเทศอาเซียนกว่า ๑๐ ศตวรรษแล้ว แต่การนำเสนอมุมมองดังกล่าว นั้น เป็นการมองในมิติของนักคิดตะวันตก แต่คำถามคือ นักวิชาการศาสนาใน กลุ่มอาเซียนมีท่าทีต่อประเด็นดังกล่าวอย่างไร

(๔) การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาในกลุ่มน้ำโขง (Mea Khong Centre for Buddhist Studies: MCBS) แนวทางดังกล่าวนี้ ทางรัฐบาลไทย ได้อาศัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกับสมาคมมหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนานานาชาติได้ร่วมก่อตั้งศูนย์ดังกล่าวมากกว่า ๕ ปีแล้ว โดยได้เชิญ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในกลุ่มน้ำโขง ๕ ประเทศ คือ เมียนมาร์ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ประเทศละ ๒ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนามาร่วมลง นามความร่วมมือ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้อาศัยช่อง ทางดังกล่าวไปศึกษาดูงานในมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาต่างๆ ในกลุ่มน้ำโขงมา อย่างต่อเนื่อง แต่ประเด็นสำคัญคือ ทำอย่างไรจึงจะยกบทบาท และสถานะของ ศูนย์แห่งนี้ขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อให้ความคล่องตัวในการทำหน้าที่สำคัญทั้งใน การวิจัยร่วมกัน หรือทำโครงการต่าง ๆ ทั้งการศึกษา การแลกเปลี่ยนครู และ นักศึกษา รวมไปถึงให้ทุนในการสนับสนุนและส่งเสริมระหว่างมหาวิทยาลัยต่อม มหาวิทยาลัย หรือองค์กรสงฆ์ต่อองค์กรสงฆ์

(๕) การจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน จากการสอบถามในเบื้องต้นกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาใน ประชาคมอาเซียน ไม่ปรากฏชัดว่า มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา แห่งใดได้ริเริ่ม จัดหลักสูตรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน หรือพระพุทธศาสนา ในกลุ่มน้ำโขง แต่เนื่องจากมหาวิทยาลัยสงฆ์บางแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ร่วมจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาในกลุ่มน้ำโขง และ มีสถาบันสมทบในประเทศสิงคโปร์ ๒ แห่ง อาจจะทำวิจัยศึกษาดังกล่าวในการ จัดหลักสูตรในระดับปริญญาโท หรืออาจจะเริ่มต้นด้วยการพัฒนาเป็นวิชาเลือก ๓ หน่วยกิตเพื่อให้บัณฑิตทั้งระดับปริญญาตรี โท และเอกได้ร่วมศึกษาและเรียนรู้ ประวัติและพัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะนำไปสู่ การศึกษา และวิจัยในมิติและแง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำมาจัดวางบทบาท และสถานะ ที่พึงประสงค์ต่อประเทศของพลเมืองไทยที่จะก้าวไปสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน ในปี ๒๕๕๘

การพัฒนาภาษาอาเซียน แม้ว่ากฎบัตรอาเซียนข้อที่ ๓๔ จะชี้ว่า “ภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางเพื่อทำงาน คือ ภาษาอังกฤษ” (The working language of ASEAN shall be English) คือ การสนับสนุนและ

ส่งเสริมการพัฒนา และฝึกอบรมให้คนไทย โดยเฉพาะศาสนทายาททางพระพุทธศาสนาสามารถ เรียนรู้และเข้าใจภาษาอื่น ๆ ในอาเซียนด้วย เช่น หากเราสามารถเข้าใจภาษาบาฮาซาร์ เราจะสามารถสื่อสารได้กับพลเมืองอาเซียนในประเทศมาเลเซีย ประเทศบรูไน และประเทศอินโดนีเซีย โดยภาระหน้าที่เหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมสถาบันภาษา หรือศูนย์ภาษาในไทยให้เข้ามาทำ หน้าที่รองรับภารกิจดังกล่าว ทั้งบุคลากร งบประมาณ ห้องสมุด และอุปกรณ์ การเรียนการสอนเพื่อรองรับการพัฒนาและฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดผลลัพธ์ต่อการใช้งานได้จริง

การจัดการศึกษากับการพัฒนาองค์กรสงฆ์ในประชาคมอาเซียน

การศึกษาของประชาคมสงฆ์อาเซียน เป็นความสำคัญ การที่พระพุทธเจ้าได้ส่งสาวกไปประกาศพระศาสนาภายใต้แนวคิดภิกษุทั้งหลาย จงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มา และในความเป็นมหาชนเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความคิด ความเสียสละ และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมและส่วนรวม อย่างสำคัญทำให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ ซึ่งในข้อเท็จจริงในแต่ละประเทศมีสถาบันการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนา เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางอยู่แล้ว เช่น ไทยมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ในส่วนของลาวมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ชื่อ กัมพูชามีมหาวิทยาลัยพระบรมมหาราชวิทยาลัย สำหรับคณะสงฆ์ข้างมหานิกาย และมหาวิทยาลัยสิหนินาถ สำหรับคณะสงฆ์ข้างธรรมยุติกนิกาย รวมทั้งการจัดการศึกษาในแบบแผน ที่เป็นแบบแผนเดิมคือนักธรรมบาลี แม้จะไม่เข้มข้นนัก เมื่อเทียบกับพม่า แต่ทั้งหมดเป็นสถาบันการศึกษาที่จะรองรับการพัฒนาเพื่อประโยชน์ขององค์กรสงฆ์และพระพุทธศาสนาในองค์กรวม

การจัดองค์กรในอาเซียนสู่การจัดการศึกษาของพระสงฆ์

พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในกลุ่มประเทศประชาคมอาเซียน จำนวน ๑๐ ประเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองอย่างหนึ่งคือ การจัดการศึกษา การศึกษานั้น ได้มีมาพร้อม ๆ กับมนุษย์ที่ได้อุบัติขึ้นมาในโลกโดยรู้จักการแก้ปัญหา รู้จัก รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตลอดทั้งแก้ปัญหาขัดแย้งด้วยเหตุและผล รู้จักสำนึกและเข้าใจ ในคุณค่าของสิ่งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่ปรากฏให้เราได้เรียนรู้ในแง่ต่าง ๆ ตลอดทั้ง สิ่งแวดล้อมสมัยนั้น ๆ ด้วย ทั้งนี้เพราะการศึกษาหรือการค้นคว้าทำให้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิด ขึ้นในโลกตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และสามารถรู้และคาดการณ์ล่วงหน้าในอนาคตได้ นอกจากนั้น การศึกษาไม่ว่าจะเป็นคดียุติธรรมหรือศีลธรรม ย่อมเป็นเหตุปัจจัยยกระดับฐานะของตนเองให้สูงขึ้น กว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันด้วย ในที่นี้จะมุ่งถึงเฉพาะการศึกษาทางศีลธรรมหรือศึกษาการพัฒนาการศึกษาคณะสงฆ์ไทยว่าเป็นมาอย่างไร

๑. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศพุทธอาเซียน

๑) มีการจัดการศึกษาในแบบแผนเดิม อันหมายถึง การจัดการศึกษานักธรรม บาลี หรือการเรียนรู้อาเซียนในแบบแผนเดิม

๒) การจัดการศึกษาภายใต้กรอบของการพัฒนา อันหมายถึง มีการจัดการศึกษาแบบใหม่ ที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาให้เกิดทางเลือกสำหรับบุคลากรในพระพุทธศาสนามากขึ้น ดังกรณีประเทศ

เวียดนาม ได้จัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัย เช่น กัมพูชาจัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยสงฆ์และวิทยาลัย สงฆ์ พม่าได้จัดการศึกษา

ระบบการศึกษาทางพระพุทธศาสนา/สงฆ์อาเซียน

A ไทย	A เมียนมาร์	A เวียดนาม	A ลาว	A กัมพูชา
การศึกษาของชาติพุทธศาสนา การศึกษาของประชาชน การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาขั้นอุดมศึกษา การศึกษาของคณะสงฆ์ การศึกษาสมัยใหม่ การศึกษาแนวจารีต/ในวัด นักรธรรม/ธรรมศึกษา นักรธรรม/นักรธรรมโท/นักรธรรมตรี บาลีเปรียญ - ประโยคเปรียญต้น 1-2-3 - ประโยคเปรียญกลาง 4-5-6 - ประโยคเปรียญต้น 1-2 มัชฌิมะ โรงเรียนพระปริยัติธรรม อุดมศึกษา มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง	การศึกษาจัดโดยรัฐ - สอบส่วนกลาง/ปฐมเป็ย - สอบธรรมจริยชั้นพิเศษ - สอบปฎิภกร - มหาวิทยาลัย การศึกษาจัดโดยเอกชน - สอบของภิกษุอุกิวังสะ - สอบของเณร/เณรจ้อ	การศึกษาของคณะสงฆ์และชาวพุทธเวียดนาม มี 4 ระดับ 1. การศึกษาระดับพื้นฐาน 2. การศึกษาระดับกลาง 3. การศึกษาระดับอุดมศึกษาวิทยาลัย 4. การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย องค์การชาวพุทธสงฆ์แห่งเวียดนามมี 4 มหาวิทยาลัย ที่ฮานอย เว้ โฮจิมินห์ และมหาวิทยาลัยเถรวาทในจังหวัดกันเอย (Can Tho) สำหรับพระภิกษุชาวขมรสำหรับระดับอุดมศึกษาวิทยาลัยมี 8 แห่ง โรงเรียนพุทธศาสนาระดับกลาง 31 แห่ง และโรงเรียนระดับพื้นฐานอีกกว่าพันแห่ง	ปีค.ศ.1996 รบ. ได้รับปรุงโครงสร้างโรงเรียนสร้างสงฆ์เป็นวิทยาลัยสงฆ์ มีหลักสูตรการเรียนการสอน 4 ปี โดยคัดเลือกจากนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เมื่อจบจะได้รับปริญญาเทียบเท่าปริญญาตรี มีหลักสูตรวิชาพุทธศาสตร์เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือกอีก 2 สาขา คือ ศาสนศาสตร์และอักษรศาสตร์ ใช้ระบบทวิภาค วิชาพื้นฐานเพื่อพัฒนาชาติ เช่น วิชาเศรษฐศาสตร์ กฎหมายทั่วไป ภาษาต่างประเทศ ปัจจุบันการศึกษาสงฆ์ทั่วประเทศขึ้นอยู่กับคณะศึกษาศาสตร์ศูนย์กลางและคณะศึกษาศาสตร์แต่ละระดับอยู่ภายใต้การกำกับบริหารขององค์การพุทธศาสนาสัมพันธ์ลาว ส่วนทางด้านเทคนิควิชาการได้รับการช่วยเหลือจากกระทรวงศึกษาธิการและมหาวิทยาลัยประจำแขวง มีมูลนิธิการศึกษาสงฆ์เพื่อจัดหาทุนบำรุงเรื่องการศึกษาสงฆ์ให้เจริญก้าวหน้าเทียบเท่าระดับสากล	การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์กัมพูชาในปัจจุบันมี 3 รูปแบบคือ 1.ภาคศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2.การศึกษาพุทธอภิศึกษา 3.การศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยพระสิหนุราช วิทยาลัยเอกชนเป็น 3 1. วิทยาลัยพระตะบอง 2. วิทยาลัยกัมปงจาม 3. วิทยาลัยกัมปงจัน วิทยาลัยสงฆ์กัมพูชามีพร. อย่างสมบูรณ์มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐบาลคณะนี้เปิดแล้ว 4 คณะ คือ 1. คณะปริยัติศาสนาศาสนา และนิติศาสตร์ 2. คณะบาลี สัมสกฤต และภาษาต่างประเทศ 3. คณะอักษรศาสตร์เขมร 4. คณะสาธารณสุข

ภาพที่ ๑.๑ องค์กรทางพระพุทธศาสนาในอาเซียนจารีต-ปัจจุบัน

๒. การจัดการศึกษากับการบริหารจัดการองค์กรสงฆ์

เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงประกาศคำสอนใหม่ ซึ่งเน้นการเปลี่ยนความเชื่อในคำสอนของพราหมณ์ ในเรื่องความเชื่อถือเรื่องวรรณะ โดยไม่ให้ถือเอาชาติกำเนิดเป็นเครื่องแบ่งแยกความสูง ต่ำและสิทธิของมนุษย์ ให้ถือว่าทุกคน ทุกวรรณะ เกิดมาด้วยความเสมอภาคกัน จะดี จะชั่ว จะประเสริฐ หรือต่ำทราม เพราะการกระทำ และการประพฤติดีของตนเอง จะเป็นกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร จันฑาลหรือปุกุสะก็ ตามทำดีก็ได้ผลดีเหมือนกัน ทำชั่วก็ได้ผลชั่วเหมือนกัน คนใดปฏิบัติ ธรรมก็ได้ความสงบทางจิตมีความก้าวหน้าถึงจุดหมายของศาสนาได้เหมือนกัน ชาติกำเนิด ไม่สำคัญ สำคัญที่การฝึกอบรม ในประเทศไทย ได้มีการจัดการศึกษาผ่านระบบที่มีระบบขึ้นเพื่อพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วย ดังกรณีที่มีการกำหนดให้พระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาสูงของฝ่ายสงฆ์ เช่น เปรียญธรรมเก้าประโยค จะได้สิทธิในการเข้ารับสมณศักดิ์ที่สูงขึ้น และมีผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์มาแต่เดิม เช่น สมเด็จพระสังฆราชสาที่ได้อื่อว่าสอบได้เปรียญธรรม ๑๘ ประโยค ได้เป็นสมเด็จพระสังฆราชในสมัยรัชกาลที่ ๔ หรือกรณีของพระที่ได้รับการศึกษาในประเทศกัมพูชาอย่างสมเด็จพระสังฆราชจวนนาล ในกัมพูชา ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระสังฆราช และพระสงฆ์ที่ได้รับการศึกษาสูงในพม่า กรณีของพระผู้ทรงพระไตรปิฎก จะได้รับนิตยภัตร และเป็นพลังสำคัญในการจัดการศึกษาในประเทศพม่า เหล่านี้เป็นภาพลักษณ์ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ผ่านการศึกษา หรือใช้การศึกษาเป็นพลังสำคัญในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาได้ด้วย

ภาพที่ ๑.๒ องค์กรทางพระพุทธศาสนาในอาเซียนจารีต-ปัจจุบัน

๓. การบริหารการจัดการองค์การสงฆ์ในประชาคมอาเซียน

จากทรงประกาศคำสอน เพื่อให้เกิดผลทางการปฏิบัติ ทางความเชื่อถืออย่างใหม่ ขอพุทธเจ้าทรงนำหลักการนี้มาปฏิบัติให้เกิดผลในรูปสถาบันด้วย ทรงตั้ง คณะสงฆ์ขึ้น ตรีบุคคลทุกวรรณะและนอกรวรรณะ ทุกคนที่เข้ามาเป็นสมาชิกของ สถาบันสงฆ์นั้นแล้วมีสิทธิ ในการปกครองและชีวิตทางสังคม มีข้อกำหนดเพียง ให้แสดงความเคารพกันตามลำดับโอกาสเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการ ศึกษาอบรมตลอดจนปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมาย จะเข้าถึงได้สถาบันวัดกลายเป็น สถาบันทางการศึกษา เพราะเป็นที่ฝึกหัดอบรม บรรยายถึงวิถีชีวิตของพระสงฆ์ ภายในวัดเป็นบรรยากาศสำหรับฝึกหัดพัฒนาคนและพัฒนาตนให้เดินไป ที่ถูกต้องดั่งตาม ตามระบบพัฒนาคน ๓ ด้าน ที่เรียกว่า ไตรสิกขา ได้แก่

๑. ฝึกฝนพัฒนาในการแสดงออกทางกายและวาจา (อภิสีล)
๒. ฝึกฝนพัฒนาด้านคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพจิต (อภิจิต)
๓. ฝึกฝนพัฒนาสมองหรือปัญญา (อภิปัญญา)

พิจารณาจากประวัติการประดิษฐานพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ใน ความหมายที่แท้นั้น พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นเป็น "สังคมตัวอย่าง" ที่มีการจัดระบบต่าง ๆ ทั้งใน การปกครอง การเลี้ยงชีพ ชีวิตทางสังคม ตลอดจนการศึกษาอบรมทุกอย่าง โดยให้สมาชิก ทุกคนมีสิทธิ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมและผลประโยชน์ต่าง ๆ ของสถาบันโดยทั่วถึงและเท่าเทียม กัน มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน เคารพในคุณค่าของกันและอยู่ด้วยความกลมกลืนประสานกัน เป็น ระเบียบเรียบร้อย มีความปลอดโปร่งเป็นอิสระทั้งทางวาจา และความคิด

มีโอกาสพร้อม บริบูรณ์ที่จะให้ความสามารถ และคุณสมบัติต่าง ๆ ของตน ได้รับการฝึกอบรมเจริญก้าวหน้า โดยเต็มທີ່ถึงขีดสุดเท่าที่ตนจะทำได้ในมรรคาแห่งการปฏิบัติ เพื่อเข้าถึงจุดหมายศาสนา คือให้ทุกคนมีสิทธิในการปกครองสถาบันของตน มีปัจจัย๔ พอเหมาะพอดีแก่การที่ดำรงอยู่ด้วยความสะดวกสบายพอสมควร และช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ได้ผลดี สมาชิกทุกคนอยู่ร่วมกันโดยให้ความเคารพนับถือกันฉันพี่น้อง ช่วยเหลือกัน และให้โอกาสแก่กันในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้จบการศึกษาอบรมแล้วหรือศึกษาต่ำกว่า ผู้รับการศึกษจะต้องฝึกฝนอบรมตนเอง ด้วยตั้งใจจริงเต็มหน้าที่และความสามารถของตน

หลักทางพระพุทธศาสนาส่งเสริมให้มีการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านหลักธรรม เช่น เรื่องพระนิพพาน การกำจัดอวิชชา ไตรสิกขา การเน้นปัญญา ความสำคัญของกัลยาณมิตร ความ เป็นพหูสูเป็นต้น หรือทางพระวินัย เช่น การถือนิสัยของพระนวกะ การร่วมประชุมในอุโบสถ เดียวกัน การนั่งประขแสดงธรรม สนทนา สากัจฉา อภิปราย ตอบปัญหาธรรมกันเป็นต้น ทั้งนี้ โดยมีวัดเป็นสถาบันการศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของพระภิกษุ เป็นชีวิตที่มุ่งต่อการฝึกฝนอบรมและ การให้การศึกษอบรม ดังนั้น ชีวิตของสังคัมภิกษุจึงมากไปด้วย กิจกรรมการศึกษา พัฒนาการทาง การศึกษาของอารยันที่ได้จากพระพุทธศาสนาการศึกษาคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดำเนินตามแนวไตรสิกขา โดยยึดถือพุทธพจน์ คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก มีความมุ่งหมายสำคัญ เพื่อให้ประพฤติปฏิบัติตน ดำรง รักษาและเผยแผ่พรหมจรรย์ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ดำเนินชีวิตตามหลักการแห่ง พระธรรมวินัย ต่อมา ได้แยกคันธูระและวิปัสสนาธุระ คือคันธูระ ได้ศึกษา พระธรรมวินัย คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และวิปัสสนา

นิกาย/สมาคม/องค์กรทางพระพุทธศาสนาอาเซียนจารีต-ปัจจุบัน

ไทย	เมียนมาร์	เวียดนาม	อินโดนีเซีย	กัมพูชา
<p>แบ่งออกเป็น 2 นิกาย คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) มหานิกาย 2) ธรรมยุติกนิกาย <p>หมายเหตุ : สมัยรัชกาลที่ 3 พระวชิรญาณเถระ(เจ้าฟ้ามงกุฎ) พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระยศเป็นเจ้าฟ้ามงกุฎ) ขณะทิวหนวอยู่ที่จังหวัดเพชรบุรีได้ทรงศรัทธาเลื่อมใสในจริยาวัตรของพระมอญ ชื่อ ชายอายุา พุทธวิโส จึงได้ทรงอุปสมบทใหม่ในวงศ์พระสงฆ์มอญ (รามัญนิกาย) ปี พ.ศ. 2372 และได้ทรงตั้ง คณะธรรมยุต ขึ้นปี พ.ศ. 2376</p>	<p>แบ่งออกเป็น 9 นิกาย คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สุธรรมนิกาย (Thudhamma, Sudhamma Sect) 2) นิกายชเวคอิน (Shwegyin Sect) 3) นิกายเหงัดวิน (Hngeit Twin, Hngeitwin Sect) 4) นิกายโตนะ (Tona Sect) 5) นิกายมหาพวาระ (Mahadvara, Dvaya Sect) 6) นิกายอนุชวาทวาระ (Anauk Chawing Dwara Sect) 7) นิกายมูลทวาระ (Mula Dwara Sect) 8) นิกายโยนยะ (Yona Sect): นิกายนี้เริ่มก่อตั้ง พ.ศ.2297 9) นิกายเวหฺวัน (Veluvan Sect) นิกายนี้แยกออกจากนิกายพวาระ 	<p>แบ่งออกเป็น 3 นิกาย คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1) พระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท (เมื่อยาวเฮฝายนามตอง หรือ เหงียรลุย ติวเถื่อ) มี 2 คณะ คือ (1) คณะสงฆ์เถรวาทเวียดนามเถรวาทแบบลิ่งกาวงหมานิกาย (2) คณะสงฆ์เถรวาทฝายกัมพูชา มีสองนิกาย คือ ธรรมยุติกนิกาย และมหานิกาย • 2) นิกายมหายาน (ภาษาเวียดนามว่า เมียดยาเฮฝายบักตอง ต้ายเถื่อ) นิกายที่มีอิทธิพลต่อจิตใจและใหญ่มากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศเวียดนาม • 3) พระพุทธศาสนา นิกายเฮฝายยุดังคัตลี (นิกายแปลงรวมเถรวาทและมหายานและนิกาย เก่าๆ ในอดีตขึ้นมาเป็นอีกนิกายหนึ่ง) 	<p>แบ่งออกเป็น 3 นิกาย คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1) คณะสงฆ์อาณานิคมอินโดนีเซีย • 2) คณะสงฆ์เถรวาทอินโดนีเซีย • 3) คณะสงฆ์มหายานอินโดนีเซีย 	<p>แบ่งออกเป็น 2 นิกาย คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1) มหานิกาย • 2) ธรรมยุติกนิกาย

หมายเหตุ : สำหรับนิกายในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ นั้น ขึ้นอยู่กับปกครองของฝ่ายบ้านเมือง เช่น ลาว มีคณะสงฆ์หนึ่งเดียวเรียกว่าคณะสงฆ์ลาว ประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ มีนิกายทั้ง 3 นิกาย คือ เถรวาท มหายาน วัชชยาน และมีสมัชชาสงฆ์ของแต่ละประเทศนั้นๆ รวมกันทุกนิกาย

ภาพที่ ๑.๓ องค์กรทางพระพุทธศาสนาในอาเซียนจารีต-ปัจจุบัน

แนวทางการจัดการพระพุทธศาสนา เพื่อการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ในประชาคมอาเซียน

แนวคิดสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เป็นกลไกหรือความสำคัญในการบริหารการจัดการและการขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติจนกระทั่งกลายเป็นกลไกและความสำคัญในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม สร้างการสื่อสารระหว่างศาสนาร่วมกัน การเผยแผ่หมายถึง การสื่อสารคำสอนของพระพุทธศาสนาไปยังพุทธศาสนิกชน เป็นสิ่งที่สำคัญมา^๑ พุทธศาสนา การเผยแผ่ หรือการสื่อสารคำสอนของพระพุทธศาสนาเริ่มต้นตั้งแต่ โดยใช้วิธีแบบมุขปาฐะ ในขณะที่ปัจจุบันโลได้มีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการใช้เทคโนโลยี ส่วนหนึ่งในการเผยแผ่ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ในยุคเผยแผ่พระธรรม คำสอนของพระพุทธศาสนาได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๑. หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธศาสนากำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนให้ถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องมีเนื้อหา เรื่องที่จะสอน มีตัวผู้รับหรือผู้ฟัง และวิธีการสอนอย่างครบถ้วน ซึ่งประมวลรวมได้ดังนี้

๑) พุทธวิธีการสอน เพื่อเป็นแบบอย่างในการเผยแผ่ของพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียน ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น หมายความว่า ทรงสอนให้รู้แจ้ง เห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับสาวกนั้นๆ สิ่งที่ทรงรู้แล้ว แต่เห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟัง หรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น ตัวอย่างเช่น "...พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สีลปาวน เขตกรุงโกสัมพี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรง หยิบใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบขึ้นมา แล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมา ตรัสว่า "ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจะเข้าใจความหมายข้อนี้ว่าอย่างไร ใบประดู่ลาย ๒-๓ ใบที่เราหยิบขึ้นมากับใบที่ อยู่บนต้นอย่างไหนจะมากกว่ากัน" ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า "ใบไม้ที่อยู่บนต้นไม่นานนั้นแล มากกว่า ใบประดู่ลาย ๒๓ ใบ ที่พระองค์ทรงหยิบขึ้นมา มีเพียงเล็กน้อย พระพุทธเจ้าข้า" "ภิกษุ ทั้งหลาย สิ่งที่เรารู้แล้วแต่ไม่ได้บอกเธอทั้งหลายก็มีมากเหมือนกันเพราะเหตุไรเราจึงมิได้บอกเพราะ สิ่งนี้ไม่มีประโยชน์ ไม่ใช่จุดเริ่มต้นแห่งพรหมจรรย์ ไม่เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย ไม่เป็นไป เพื่อความคลายกำหนัด ไม่เป็นไปเพื่อดับ ไม่เป็นไปเพื่อสงบระงับ ไม่เป็นไปเพื่อรู้ยิ่ง ไม่เป็นไปเพื่อตรัสรู้ ไม่เป็นไปเพื่อนิพพาน เพราะเหตุนี้ เราจึงมิได้บอก...."

๒) ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นตัวอย่างเช่น ๒... ภิกษุทั้งหลาย แม้ว่าภิกษุจะพึงจับชายสังฆาฏิของเราติดตามรอยเท้าเราติดตามไป ข้างหลังแต่ภิกษุนั้นมีความละมบ กำหนดยินดีอย่างแรงกล้าในกาม มีจิตพยาบาท คิดประทุษร้าย หลงลืมนสติตั้งมั่น กระสับกระส่าย ไม่สำรวมอินทรีย์ แท้จริงแล้ว ภิกษุนั้น ก็ยังชื่อว่าอยู่ห่างไกลเรา เราก็นั้น นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้นยังไม่เห็นธรรม เมื่อไม่เห็นธรรม ชื่อว่า ไม่เห็นเรา ภิกษุทั้งหลาย แม้ถ้าภิกษุอยู่ไกลเราถึง ๑๐๐ โยชน์ แต่ภิกษุนั้นไม่มีความละมบ ... มีจิตตั้งมั่นแน่ว สำรวมอินทรีย์ แท้จริงแล้ว ภิกษุนั้นก็ชื่อว่าอยู่ใกล้เรา เราก็อยู่ใกล้ภิกษุนั้น นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้นเห็นธรรม แม้เห็นธรรม ชื่อว่าเห็นเรา"

๓) ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็น มหัศจรรย์ารถยัง ผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ตัวอย่างเช่น "...การนั้นไม่ชื่อว่าบูชาพระองค์ ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง แต่ผู้ใดจะเป็นภิกษุหรือ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกาก็ตาม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

^๑กรกต ชาบัณฑิต และคณะ. การกำหนดยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยสู่ประชาคมอาเซียน. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (๒๐๑๙): ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๒. หน้า ๒๓๘-๒๕๒.

ปฏิบัติชอบ ผู้นั้นแหละชื่อว่าบูชาพระองค์ ด้วยการบูชาอย่าง... เราจะพยายามเพื่อบรรลุหรือหัตผลในช่วงเวลาที่พระศาสดายังทรงพระชนม์ อยู่นั่นเอง เพื่อเป็นการบูชาพระองค์ .."ท่านธรรมารามคิดดังนี้แล้ว ก็เป็นผู้เดียวเท่านั้น ครั้นอยู่ในอิริยาบถต่างๆ ก็นึกคิด ระลึกถึงธรรมที่พระศาสดาทรงแสดงอยู่ตลอดเวลา ไม่คลุกคลีด้วยภิกษุหลายรูป อยู่รูปเดียวในที่สุด ครั้นพระองค์ทรงทราบก็ทรงอนุโมทนาสาธุการว่า "ดีแล้วๆ ผู้ที่มีความรักเคารพในเรา จงประพฤติดังธรรมารามเถิด ภิกษุทั้งหลาย ผู้ที่บูชาเราด้วยของ หอม ระเบียบดอกไม้ หาชื่อว่าบูชาเราจริงไม่ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม จึงชื่อว่าบูชาเรา อย่างแท้จริง"

๒. หลักการและวิธีการในการเผยแผ่

๑) **ความรู้ในภาษาสากลเพื่อการสื่อสารศาสนา** หมายถึง การมีความรู้ภาษาที่เป็นภาษากลาง เช่น อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส หรือภาษาอื่น ๆ ที่มีเป้าหมายเพื่อการสื่อสารศาสนา กรณีการไปเผยแผ่ศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกันการใช้ภาษากลาง ซึ่งภาษาอังกฤษ เช่น ในกลุ่มประเทศที่ใช้อังกฤษเป็นหลัก เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ หรือประเทศอื่น ๆ ตามข้อตกลงของกลุ่มประเทศอาเซียนภาษากลาง จึงมีความหมายของการเชื่อมโยงไปสู่ศาสนาร่วมกัน รวมไปถึงสมาชิกของกลุ่มประเทศอาเซียนที่ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในนานาชาติ ความรู้ที่เกี่ยวกับวัดในต่างประเทศทั้งในยุโรป สหรัฐอเมริกา หรือทวีปออสเตรเลีย ของกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนา การใช้ภาษากลางจึงมีความหมายถึงการเข้าถึงกลุ่มประชาชนในพื้นที่นั้น หรือทำให้เกิดความเข้าใจของกลุ่มประเทศนั้น ดังที่เคยไปสัมผัสวัดลาวในฝรั่งเศส วัดเวียดนามในฟินแลนด์ วัดพม่าในนอร์เวย์ เป็นต้น ล้วนใช้ภาษาอังกฤษเป็นฐานในการเชื่อมระหว่างกัน และใช้ภาษาศาสนา และภาษาทางวัฒนธรรมศาสนาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงระหว่างกัน

๒) **การมีความรู้ภาษาเทคโนโลยี** อันหมายถึง ช่องทางในการสื่อสารศาสนาจะต้องมีความหลากหลาย และในความหลากหลายเหล่านั้น การใช้เทคโนโลยี จึงนับเป็นช่องทางหรือวิธีการที่สำคัญ ตามกรอบของการเป็นผู้ส่งสาร ตัวสาร ช่องทาง และผู้รับสาร เทคโนโลยีในระบบออนไลน์มีช่องทางจำนวนมาก และจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารศาสนาได้เข้าถึงกลุ่มที่หลากหลาย และในความหลากหลายเหล่านั้น ก็นับว่า จะเป็นประโยชน์สำหรับประชาชนตามกลุ่มเป้าหมาย การมีความรู้เทคโนโลยีภายใต้กรอบของการเผยแผ่จึงนับว่าเป็นประโยชน์^๒

๓) **การมีความรู้ภาษาทางวัฒนธรรม** อันหมายถึง การปรับตัวตามกรอบของการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม กรณีพระในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในกันและกัน บางกรณีเป็นประเด็นความรู้ทางศาสนาที่เหมือนกัน ด้วยความเป็นเถรวาทในแบบลาว ไทย กัมพูชา พม่า หรือเวียดนาม ดังมีงานวิจัยสะท้อนคิดไปว่า พระธรรม ทูตยังไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของประเทศที่ตนไปเผยแผ่ดีพอ ทำให้การสื่อสารกับคนในประเทศ นั้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร^๓ แต่อีกนัยหนึ่งจะมีความแตกต่างในฐานะที่เป็นมิติของพื้นที่ หรือการผสมรวมระหว่างพื้นที่ เช่น การครองจีวร ของลาว ไทย พม่าย่อมแตกต่างกัน สี

^๒พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลาทอง). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ. วารสารมหาจุฬานาครธรรม์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๒), ๑๓๖๓-๑๓๗๘.

^๓พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในสหรัฐอเมริกา (รายงานการวิจัย). คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

จิ๋ว วิธีประเพณีย่อมแตกต่างกัน รวมทั้งวัตรปฏิบัติในวิถีทางศาสนาบางประการย่อมแตกต่างกัน วิธีทางความเชื่อ เช่น สังคมไทยศาสนาผสมกับผี มีวิถีความเชื่อเรื่องนัตต์ มีความเชื่อเรื่องเสื้อเมือง ทรงเมือง หรือตาค้างเมืองในแบบเขมร รวมไปถึง แถนในแบบลาว เป็นต้น เหล่านี้เป็นเรื่องเฉพาะถิ่นที่มีความหมายเป็นภาษาทางวัฒนธรรมเนื่องด้วยศาสนาที่แตกต่างกัน^๔

๔) การมีความรู้ภาษาท้องถิ่นหรือภาษาเฉพาะถิ่น อันหมายถึง ผู้ที่จะเป็นนักเผยแผ่สำหรับประเทศอาเซียน หรือสากลอันหมายถึงพระธรรมทูตในทั่วโลก ทุกประเทศทั้งไทยไปอาเซียน ไทยไปสากลนานาชาติ หรือสมาชิกสงฆ์ในประเทศอาเซียน ก็จะต้องไปยังประเทศต่าง ๆ ก็จะต้องเรียนรู้ความเป็นเฉพาะของพื้นที่นั้นตั้ง เพื่อทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ผ่านภาษาพื้นถิ่น หรือใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงระหว่างกัน^๕ เทียบกรณีนักเผยแผ่อย่างสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ได้ริเริ่มด้วยการส่งพระภิกษุชาวไทยไปศึกษาพระพุทธศาสนาในพม่า เช่น พระมหาโชดก พระมหาประนอม พระมหาจรรุญ รวมทั้งนิมนต์พระจากพม่าเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา อาทิ พระภัททันตอาสภมหาเถระ มาสอนกรรมฐานแนวสติปัฏฐาน หรือ “ยุบหนอ พองหนอ” ที่เป็นแบบแผนของการปฏิบัติธรรมตามแนวพระพุทธศาสนาและเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของประเทศไทย หรือการนิมนต์พระภิกษุภัททันตะ มาสอนอภิธรรมปิฎก ที่มีความเข้มแข็งจากประเทศพม่า และกลายเป็นแบบแผนของการศึกษาพระอภิธรรมในฐานะที่เป็นปฏิภนหนึ่งในการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าและเข้ามามีอิทธิพลในประเทศไทยด้วย ก็นับว่าเป็นส่วนสำคัญของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยด้วย

รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างพระสงฆ์ เช่น สมเด็จพระสังฆราชฝ่ายกัมพูชา อาทิ สมเด็จพระญาณ นาด สมเด็จพระสังฆราชฮวด ตาด ที่สามารถพูดภาษาต่าง ๆ ได้รวมทั้งภาษาเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม ไทย ลาว บาลี ที่ยังไม่นับรวมอังกฤษ และภาษาฝรั่งเศส ทรงรจนานิพนธ์หนังสือไว้เป็นมรดกของกัมพูชาจำนวนมาก ภาพลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าพระสงฆ์รุ่นใหม่ หรือการเชื่อมความเป็นประชาคมอาเซียนร่วมกันจะต้องมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ภาษาของกันและในฐานะที่ภาษาเป็นวัฒนธรรม ภาษาเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างสำคัญด้วยเช่นกัน

๕) เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อมูล (Data) การที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือสร้างศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนา ข้อมูลเทคโนโลยี มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคสมัยปัจจุบัน ด้วยเหตุผลว่า พระพุทธศาสนามีความเป็นสากล และในความเป็นสากล ดังกรณีที่มีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำพระไตรปิฎกฉบับสากล และนำเข้าระบบฐานข้อมูลออนไลน์ ซึ่งเป็นช่องทางในการสื่อสาร หรือการที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ มีเป้าหมายในการทำห้องสมุดที่มีเป้าหมายการนำเข้าหนังสือทั้งหมดไปสู่สากล เพื่อให้เป็นฐานสืบค้นในทุกศาสนาและทุกนิกาย จึงมีเป้าหมายเป็นการใช้เครื่องมือของการสื่อสารมาเป็นกลไกสำคัญของ

^๔พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ (ไสว โชติโก) และคณะ. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย. พุทธศาสนกรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖. สืบค้นจาก http://gds.mcu.ac.th/site/researchcontent_desc.php?ct=๑&r_id=78

^๕พุทธทรัพย์ มณีศรี. พระธรรมทูต : ผู้แทนพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. สืบค้นจาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/94>

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยระบบเทคโนโลยี การใช้สากลดังกล่าวจะมีความสำคัญและเป็นความจำเป็น โดยข้อเท็จจริงที่อยู่ในรูปของตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายเฉพาะตัวไม่ได้แสดงความสัมพันธ์ใด ๆ และไม่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้โดยตรง สารสนเทศ (Information) ในความหมายนี้ จึงหมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผล และจะใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการตัดสินใจได้ การใช้เทคโนโลยี (Technology) ที่มีเป้าหมายเพื่อการประยุกต์เอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อมนุษย์ หรือศาสนิกทางศาสนา เป็นเครื่องมือ ที่จะช่วยประมวลผลข้อมูลและนำข้อมูลนั้นมาใช้อย่างเป็นระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) หมายถึง เทคโนโลยีสำหรับการ ประมวลผลสารสนเทศคลุมถึงการรับ-ส่ง การแปลง การจัดเก็บ การประมวลผล และการสืบค้น เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นการพัฒนาการด้านการจัดการข้อมูล ตั้งแต่การรับข้อมูลเพื่อ นำมาจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบลดความซับซ้อนในการจัดเก็บข้อมูล มีความสะดวกรวดเร็วในการค้นข้อมูลมาใช้งาน กำหนดสิทธิผู้เกี่ยวข้องกับ การใช้ข้อมูลในระบบและจะปรับเปลี่ยนการให้บริการข้อมูลไปตามกระแสการพัฒนาของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

๖) การเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในปัจจุบัน การสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายไร้พรมแดน การส่งข้อมูลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว ดังนั้นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อสารสนเทศ ในรูปของเอกสาร หนังสือ ต่าง ๆ ในรูปแบบของระบบ Cloud ที่จะช่วยให้การเข้าถึงข้อมูลความรู้ หรือแหล่งการค้นคว้าศึกษาพระพุทธศาสนาในภาพกว้างได้

อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือหรือกลไกสำคัญที่จะทำให้คนเข้าถึงข้อมูลในวงกว้างได้จำนวนมาก ดังนั้นในนามของคณะสงฆ์ไม่มีมติของอาเซียนจึงควรมี ช่องทางในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านระบบออนไลน์ การสร้าง Hub ทางด้านพระพุทธศาสนานับว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งยวด ต่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา พระไตรปิฎกฉบับภาษาพม่า ลาว กัมพูชา ไทย และพระไตรปิฎกสากล อาจหมายถึงภาษาอื่นใด ๆ หนังสือ แนวปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาควรถูกพัฒนาให้เป็นข้อมูลทางสำหรับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปสู่ความเป็นประชาคมนานาชาติ หรือชุมชนทางศาสนาในพื้นที่ออนไลน์

ดังนั้นคณะสงฆ์ควรมีองค์การสนับสนุน ควบคุมดูแลการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะมีแนวโน้มว่าวัดต่าง ๆ จะเผยแพร่พระพุทธศาสนา ทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น ชัดเจนโดยในปีพ.ศ. ๒๕๔๙ มี ๗๐๙ เว็บไซต์ แต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ พบว่ามีถึง ๑,๐๒๖ เว็บไซต์เพราะจำนวนเว็บไซต์ของวัดเพิ่มขึ้นอย่าง ในยุคปัจจุบันเราปฏิเสธกันไม่ได้ว่าเทคโนโลยีได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทำให้สังคมต้องสัมพันธ์กับเทคโนโลยี ทำให้โลกต้องมีสถานะที่แปรเปลี่ยนไป สังคมโลกเปลี่ยนจากสังคมเกษตร อุตสาหกรรม มาเป็นสังคมแห่งอมูลสารสนเทศ ทำให้คนทั่วโลกติดต่อกันได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ข่าวสาร ข้อมูล มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางและมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ข้อมูลและข่าวสารแพร่ กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว รอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกแคบลงเหมือนเป็นชุมชนเดียวกันเป็น หมู่บ้าน (global village) การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการ ศึกษา และการพัฒนา ตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้

ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่ เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลาสถานที่และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้นควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการ

เผยแพร่ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธก็มี มากยิ่งขึ้นตามมาด้วย และมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็น หมู่บ้าน (village) เป็นชุมชนของคนทั่วทุกมุมโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดพรหมแดน ไม่จำกัดสถานที่และไม่จำกัดเวลา การกระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายต่ำแพร่ กระจายไปในเวลาอันรวดเร็ว ครอบคลุมไปทั่วโลก ทำให้โลกแคบลง เหมือนเป็นชุมชนเดียวกันเป็น หมู่บ้าน (village) การเชื่อมโยงด้านสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ตนเองทำให้เข้าถึงแหล่งความรู้ที่ต้องการได้มากขึ้น เป็นระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลา สถานที่และเข้าถึงผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้นตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ธรรมะผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาศาสนาพุทธก็มี มากยิ่งขึ้นตามมาด้วย และมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นชุมชนเมื่อ หมู่บ้าน (village) เป็นชุมชนของคนทั่วทุกมุมโลก เป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ไม่จำกัดพรหมแดน จำกัดสถานที่และไม่จำกัดเวลา การกระจายข้อมูลข่าวสารในระบบอินเทอร์เน็ตมีค่าใช้จ่ายต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับช่องทางอื่น ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น นอกจากนี้ สื่ออินเทอร์เน็ต ยังสามารถนำเสนอได้ ทั้งข้อความ ภาพ เสียง วีดีโอ และสามารถสนทนาโต้ตอบกับผู้ชมได้ด้วย เหตุนี้เององค์กรต่างๆ ทั่วโลกจึงหัน มาใช้บริการอินเทอร์เน็ต นวนมาก จากข้อมูลของ Internet World Stats Usage and Population Statistics รายงานว่า จากประชากรทั่วโลก จำนวน ๖,๗๑๐,๐๒๙,๐๗๐ คน มีผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง ๒๐,๗๘๓,๔๑๐ คน

สรุปท้ายบท

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการองค์การสงฆ์ เป็นพระสงฆ์ที่จะต้องนำหลักการทางพระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก ผู้เผยแพร่หลักการทางพร ต้องมีคุณสมบัติคุณธรรม ตามพระธรรมวินัย เป็นพระสงฆ์ที่มีทุนมนุษย์อย่างสูงแล้ว ต้องมีทุนมนุษย์ด้านการ ดำพรพร้อมทั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแพร่พระพุทธศาสนา ให้กว้างขวางไปทั่วโลก ภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลก ออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผ่านเครื่องมือต่างๆ ทั้งเครื่องคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์ เคลื่อนที่ ดังนั้น คณะสงฆ์ในระชาคมอาเซียน ควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาเผยแพร่ธรรม ให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้อง เป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ใช้สารสนเทศเป็นสื่อสอนมนุษย์ในยุคดิจิทัลที่ฟังพร้อมกับสื่อออนไลน์ ใช้ชีวิต บูรณาการกับหลักพุทธธรรมอย่างกลมกลืนผสมผสานนำชีวิตสู่สันติสุขอย่างถาวร

สถานการณ์พระพุทธศาสนาภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ ความจำเป็นของการปรับตัวนับแต่อดีต จนกระทั่งปัจจุบันของกลุ่มพระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ จึงนับเป็นความจำเป็นและมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การจัดตั้งองค์กรเพื่อรองรับอนาคต การบริหารจัดการตามสถานการณ์จึงเป็นความจำเป็น ดังกรณีการจัดตั้งองค์กรมหาเถรสมาคมของประเทศไทย การบริหารจัดการนามสังฆสภาของประเทศกัมพูชา

หรือเถรสภาพที่ควรวรรณาการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาโดยรัฐในพม่า หรือองค์กรบริหารในลาวอย่างองค์การพุทธศาสนสัมพันธ์แห่งลาว รวมไปถึงการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน ในรูปแบบของสมาคม หรือองค์กรทางการกุศล ที่เป็นหน่วยในการทำงานบริการสังคมด้วย ในส่วนของการศึกษาจะมีในรูปแบบของมหาวิทยาลัย สถาบันการศึกษา ซึ่งทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์และความเกาะเกี่ยวอยู่กับการพัฒนาองค์กร การดำเนินขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายภายใต้การบริการ และการจัดการอย่างใหม่ ภายใต้สถานการณ์อย่างใหม่ที่ปรากฏด้วยเช่นกัน

คำถามท้ายบท

๑. การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอย่างไร
๒. ความสำคัญของการบริหารเพื่อการจัดการควรเป็นอย่างไร ในอนาคต
๓. พระพุทธศาสนากับการจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในประชาคมอาเซียนแนวโน้มและทางออกในอนาคต
๔. พระพุทธศาสนากับการจัดการและแนวโน้มในอนาคตอันจะพึงเกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการควรเป็นอย่างไร

อ้างอิงท้ายบท

พระมหาสุเทพ สุวฑฒโน (เหลลาทอง). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ.

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม ๒๕๖๒), ๑๓๖๓-๑๓๗๘.

พระมหาสุริยา วรเมธี และคณะ. ศึกษาแนวคิดและหลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระธรรมทูต

ไทยในสหรัฐอเมริกา. (รายงานการวิจัย). คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ (ไสว โชติโก) และคณะ. วิเคราะห์ยุทธศาสตร์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ของพระธรรมทูตไทยในอินเดีย. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖. สืบค้นจาก http://gds.mcu.ac.th/site/researchcontent_desc.php?ct=1&r_id=87

พุทธทรัพย์ มณีศรี. พระธรรมทูต : ผู้แทนพระพุทธเจ้าในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. สืบค้นจาก

<https://www.mcu.ac.th/article/detail/94>